

A vállalati biztonsági ellenőrzések fontossága

Lehet, hogy adatvédelmileg aggályos, de a gazdálkodás biztonságának fenntartása érdekében talán soha ennyire nem volt időszerű a civil szervezetek, gazdasági társaságok, intézmények vezető tisztségviselői, alkalmazottai lojalitásának, az üzleti partnerek megbízhatóságának ellenőrzése, mint manapság.

A rendszerváltás után, mint sok más területen, adatvédelmi szempontból is át-estünk a ló túlsó oldalára, hiszen tavaly decembertől az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálatától már nem kaphatjuk meg a gazdasági társaságok tulajdonosainak, vezető tisztségviselőinek, felügyelőbizottsági tagjainak a személyes adatait, anyjuk leánykori nevét és a lakcímüket sem. Ennek megfelelően a közhiteles fővárosi és a megyei cég-bíróságokon is drákói korlátozásokat vezettek be a személyes adatokhoz való hozzáférés tekintetében. A jogai érvényesítését kereső becsületes állampolgár tehát elégedjen meg azzal, hogy a „Ki mit lop” Betéti Társaság beltag képviselőjét Kovács Józsefnek hívják, és kész. Holott a nyugati típusú üzleti kultúra létrejöttének alapvető előfeltétele volna a kölcsönös számon kérhetőség, elszámoltathatóság és utolérhetőség. Innen már csak egy kakaslépés, és Magyarország is offshore-ország lehet, már ami az anonimitást illeti. De hát mindannyian jól tudjuk, hogy kiknek az érdekeit szolgálja ma Magyarországon a transzparencia teljes hiánya, a gazdasági élet átláthatóságának és tisztaságának, ezzel összefüggésben a gazdálkodás jogbiztonságának akadályozása. A hazánkban eluralkodott adatvédelmi paranoia kifejezetten a zavarosban halászó, a cégeiket sorozatosan felszámolásba navigáló, ezzel párhuzamosan a cégvagyonot eltüntető, vagy a társaságot elérhetetlen külföldi állampolgároknak, leggyakrabban román és ukrán személyeknek eladó, illetve a Seychelle-szigetek valamelyikén, vagy Delaware államban „adózó” újjagzdag vállalkozóinknak kedvez.

■ Pedig a különféle szervezetek vezető besztású alkalmazottai és kulcsemberei megbízhatóságának előzetes személyzeti jellegű, illetve bizalmas ellenőrzése az államigazgatás felső szintjén, főként a honvédelem, a belügyi igazgatás, a bűnüldözés, valamint az igazságszolgáltatás bizonyos területein régi

keletű, bevált gyakorlat. A rendszerváltás előtt feddhetetlenségi, a rendszerváltozást követően ún. A, B és C-típusú ellenőrzéseket folytattak az állambiztonság, illetve folytatnak le napjainkban a nemzetbiztonság szakemberei. Csakhogy nem minden cég hajjt NATO-beszállítói cím megszerzésére, ahol ezek a vizsgálatok, biztonsági ellenőrzések kötelezőek, s a társaságok helyett elvégzik azokat a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat tisztjei. A magyar gazdasági életben (a civilszférában) ez az igény a rendszerváltozás után, a piacgazdaságra történő átállást követően, a hazai és külföldi magántőke koncentrációja, a kapitalista vállalkozások megerősödése következtében sokkal szélesebb körben jelentkezett. Ez hozta magával egyrészt a vagyonvédelemmel foglalkozó gazdasági társaságok, civil biztonsági szakszolgálatok gombamód történő elszaporodását, másrészt a profi biztonsági tanácsadó, illetve a magánnyomozó irodák iránti keresletet, ahol egykori nemzetbiztonsági, vagy rendőrségi szakemberek dolgoznak. Ráadásul ma már a magánvállalkozások tulajdonosainak és menedzsmentjének elsősorban nem a cégvagyon effektív védelme, hanem üzleti titkaik, know-how-juk megóvása jelent nagyobb problémát, ezért is szívesen alkalmaznak személyzeti vagy biztonsági vezetőként olyan embereket, akik korábban hosszú éveket töltöttek el a rendőrség vagy a titkosszolgálatok kötelékében. Különösen így van ez a külföldi tulajdonban lévő, multinacionális őrző-védő cégek vezető tisztségviselőinek kiválasztásánál.

■ Az államnak a gazdasági életből történő fokozatos kivonulása nemcsak a biztonsági ipar dinamikus fejlődését indukálta, hanem a magánszférában, magángazdaságban lassan kiteljesedett az üzleti hírszerzés, a Business Intelligence (BI), sőt a klasszikus értelemben vett ipari kémkedés, és annak elhárítási igénye is.

1. táblázat

Nyílt	Leplezett	Titkos
adatgyűjtés		
nyílt meghallgatás	leplezett, operatív meghallgatás	környezettanulmány
nyílt vizuális felderítés	leplezett vizuális felderítés	operatív figyelés
hivatalok, intézmények, szervezetek, köz-hiteles nyilvántartások megkeresése	OPERÁCIÓK	

Ezzel kapcsolatban mit tehet az üzletember, a vállalkozó? Vagy a magánnyomozó (illetve magánnyomozással foglalkozó iroda), ha ügyfele ilyen személyzeti jellegű biztonsági ellenőrzéssel, vagy éppen az üzleti partnere megbízhatóságának leellenőrzésével bízza meg? Cinikus őszinteséggel szólva, a megbízók többségének elvárásai szerint és persze pénzén mindent, amit a detektív a titkosszolgálatnál vagy a bűnügyi operatív munkája során annakidején megtanult. Természetesen az a magánnyomozó, aki hivatását hosszútávon kívánja gyakorolni, be kell, hogy tartsa – a magánnyomozásról szóló törvénybe foglalt korlátozásokon túl – mindenekelőtt a Büntető Törvénykönyv, az adatvédelmi törvény, valamint a Polgári Törvénykönyv személyiségi jogok védelmére vonatkozó szabályait is. Ezek szigorú szabályok, következetes betartásukat azonban a piac nem mindig tolerálja, a magánnyomozó nap, mint nap találkozik e dilemmával: hivatását, becsületét veszélyeztetve enged a megbízók mohóságának, vagy esetleg a piac periferiájára szorul. Paradox jelenség, hogy miközben hazánk két évtizede kapitalista ország, a törvény a jogos és legitim üzleti érdeket az állami érdeknél aránytalanul kisebb mértékben oltalmazza. Az üzleti titok preventív védelmét – így az előzetes biztonsági kontrollt – pedig az adatvédelem gyakran kifejezetten gátolja. Bár a magántulajdon védelmét az alkotmány és a gazdasági törvények is előírják, tisztán a piacon dolgozó magáncégeknél közel sincs olyan ellenőrzési jogosítvány a tulajdonosi-ügyvezetői kézben, mint az állami vállalatok (illetve a közszektornak beszállító magáncégek) esetében.

■ A gazdálkodás biztonságának fenntartása érdekében a gazdasági társaságok és más szervezetek vezető tisztségviselőinek, illetve alkalmazottainak biztonsági ellenőrzése, és az üzleti partnerek megbízhatóságának kontrollálása során mégis minden olyan kriminális, elsősorban krimináltaktikai eszköz és módszer alkalmazása célszerű, amelyeket az **1. táblázatban** foglalva szemléltetünk.

■ A bizalmi beosztást betöltő alkalmazottak előzetes, majd a későbbi személyzeti jellegű biztonsági ellenőrzésének talán leghatékonyabb eszköze az olyan bizalmas környezet-tanulmány elkészítése, amely kitér a vizsgált

személy anyagi-egzisztenciális helyzetére, előéletére, valamint korábbi munkahelyein tanúsított magatartására is, ez utóbbi tulajdonképpen egyfajta referenciaellenőrzés.

■ Más a helyzet azokkal a vállalati felsővezetőkkel, akikkel szemben az üzleti titkok kiszivárogtatásának gyanúja már felmerült. Itt bizony a magánnyomozónak vagy a magánnyomozó iroda munkatársainak – az elhárítás érdekében – fel kell sorakoztatnia a rendelkezésükre álló teljes taktikai eszköztárat, és az adatgyűjtési módszerek megfelelő kombinációjával operatív műveleteket is vég-re kell hajtaniuk. Melyek ezek? A már említett környezettanulmány mellett, roppant hatékony és célravezető lehet az előre megtervezett időszakokban és helyszíneken történő operatív (követéses) megfigyelések alkalmazása. Ugyanis a célszemély legfontosabb kapcsolati körének felderítését követően lehet egyáltalán megszervezni a vezető tisztségviselő, menedzser, illetve titokhordozó szakember tevékenységének szorosabb ellenőrzését. Bűnös tevékenységének ellenőrzésére, illetve bizonyítására a felderített kapcsolati köréből ugyancsak célravezető lehet informátorokat kiválasztani, és valamilyen módon megnyerni, esetleg anyagi vagy lojális alapon a felderítésbe „beszervezni”. Itt közbevetőleg megjegyzem, hogy az eddig leírt módszerek is többéves titkosszolgálati tapasztalatot kívánnak meg a fenti műveletekben résztvevő nyomozóktól, pedig az üzleti titoksértés bűncselekmény elkövetője esetleges tettenérésének még csak az előkészületeit végeztük el.

■ Folytatva gondolatmenetünket, a megfelelően kiválasztott informátorok („titkos ügynökök”) segítségével operatív játszma is kezdeményezhető, amelyet ha következetesen végigviszünk, a védett adatok átadásakor az elkövető tetten érhető. Azt a műveletet, amelyben a védett adatokat valamelyik „titkos ügynökünk” rendeli meg, a szakma operatív csapdának nevezi. Az ilyen játszmák természetéből fakadóan az operációban résztvevő személyek, illetve a kiválasztott és megnyert informátor természetesen a bűncselekmény kvázi felbujtóává válhat, ezért célszerű legkésőbb a tettenérés megszervezésekor esetleg a rendőrség segítségét kérni, amennyiben azonban nem kívánunk büntetőeljárás kezdeményezni az ügyben, a rendőrség bevonása az ilyen „vállalati belső ügyekbe” szükség-telen, hiszen a magánnyomozót sem terheli bűnüldözési kényszer.

■ A gazdasági társaságok és más szervezetek vezető tisztségviselői, illetve a kulcsfon-

tosságú vállalati alkalmazottak rendszeres biztonsági ellenőrzésének fontosságát az alábbi megtörtént eset közreadásával kívánom megvilágítani.

■ 2002 őszén egy tengerentúli híradástechnikai eszközöket gyártó és forgalmazó multinacionális gazdasági társaság magyarországi kereskedelmi és szervizszolgáltató cégének tulajdonosa a következő problémával kereste fel magánnyomozó irodánkat.

■ A magyar híradástechnikai rendszereket illetve eszközöket telepítő és karbantartó cég menedzserjének egyik tagja, az ügyfélszolgálati vezető az asszisztensével együtt 2001 elején – különösebb indoklás nélkül – felmondott, majd 2002 nyarán a vezetés egy másik, a szervizszolgáltatásért felelős tagja is, és annak közeli, szintén kulcsfontosságú munkatársa ugyanígy tettek. Bár a távozott négy munkatárs pótlása, illetve a helyükre felvett szakemberek képzése és munkába állítása komoly nehézségekbe ütközött, az igazi problémát mégsem ez okozta, hanem az, hogy 2001 közepe óta a cég kereskedelmi partnerei is fogyatkozni kezdtek. Először csak a kisebbek, később már a nagymegrendelők is jelezték, hogy hasonló szolgáltatással olcsóbb társaság jelent meg a piacon. Noha a nagymegrendelők ragaszkodtak a már bevált korábbi partnerükhöz, az új, szintén híradástechnikai eszközökkel kereskedő cég vezetője mégis intenzíven kereste a kapcsolatot velük.

■ Az ügy kivizsgálása során igen kiterjedt bizalmas adatgyűjtés keretében alkalmi informátorokat „szerveztünk be” és környezettanulmányokat készítettünk a felmondással távozott alkalmazottak aktuális tevékenységének, anyagi és egzisztenciális körülményeinek, valamint kapcsolati körük felderítésére. A magánnyomozás során birtokunkba került információk kétséget kizáróan azt igazolták, hogy a 2001-ben elsőként távozó ügyfélszolgálati vezető a korábbi cégénél megszerzett tudását és tapasztalatát, vagyis a híradástechnikai rendszerek illetve eszközök telepítésével és karbantartásával kapcsolatos know-how-t arra használta fel, hogy létrehozza és felvirágoztassa saját, hasonló tevékenységi kört folytató gazdasági társaságát. Még javában a magyar híradástechnikai cégnél dolgozott, amikor 1997 októberében létrehozta saját vállalkozását. Először asszisztensét, 2002-ben pedig a szervizszolgálat vezetőjét és annak közvetlen munkatársát is átcsábította cégéhez („agyelszívás”). A nyomozás során az is felszínre került, hogy a szer-

vizsgáló vezető két mobiltelefonnal rendelkezett, az egyik a saját céges telefonja, a másik készülék előfizetője viszont már 1999 májusa óta az ügyfélszolgálati vezető új vállalkozása volt, tehát minimum ettől az időponttól fogva dolgozott a konkurensnek számító gazdasági társaságnak is.

■ A magánnyomozást az üzleti titoksértés alapos gyanújának bizonyításával már majdnem lezártuk, amikor új körülmények merültek fel az ügyben. A magyar híradástechnikai cégnél időközben lefolytatott belső vizsgálat felszínre hozta, hogy a 2002-ben felmondott ügyfélszolgálati vezető bizalmas kapcsolat fenntartására törekszik a társaság állami tenderekért felelős munkatársával.

■ A szükséges preventív intézkedéseket a megbízóval közösen megtéve ismétellenőrzés alá vontuk a fenti négyfős társaságot, és megállapítottuk, hogy közülük a volt ügyfélszolgálati vezető, vagyis az új konkurens cég ügyvezetője közvetlen üzleti kapcsolatban áll egy dán-magyar állampolgárral. Ezzel a kétfős állampolgárral összefüggésben nyomozásunk felderítette, hogy a dán férfi az 1990-es évek elején érkezett hazánkba, és azóta számos híradástechnikai, elektronikai és más fejlesztéseket folytató gazdasági társaságban szerzett üzletrésztulajdont, illetve tölt be vezető tisztségeket a hadiipar területén. Azt is megállapítottuk róla, hogy korábban Dániában egy nagy híradástechnikai eszközöket gyártó és forgalmazó cég vezető beosztású munkatársa volt. A kör ezzel bezárult, a felszínre hozott személyes kapcsolati rendszer és az információáramlás iránya most már nemcsak az üzleti titoksértés, sőt ipari kémkedés gyanúját alapozta meg, hanem annál súlyosabb, a magyar titkosszolgálatok hatáskörébe tartozó bűncselekmény elkövetésének gyanúját is felvetette. Aztán a dán-magyar állampolgárt 2004 nyarán külföldön, Ukrajnában őrizetbe vették, de nem kémkedés, hanem egyéb gazdasági bűncselekmény gyanúja miatt, ebből is látszik, hogy milyen nehéz az előbbi bűncselekmény elkövetését bizonyítani.

■ Az esettanulmányban szereplő adatokat, az országokra, cégekre és személyekre utaló körülményeket természetesen fikcionalizáltam. Ha mégis magára ismer valaki, az csupán a véletlen műve lehet. Fenti esettanulmány megtalálható SASVÁRI Rudolf: Üzleti hírszerzés című könyvének (Agave Könyvek Kiadó, 2006.) 107-109. oldalán is.

Sasvári Rudolf

az Ulysses Team Kft. ct. ügyvezetője